

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

430Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ, ΤΗΣ 26ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2006

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινο Βιβλίο — Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ»

COM(2005) 672 τελικό

(2006/C 324/01)

Στις 19 Δεκεμβρίου 2005, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το: «Πράσινο Βιβλίο — Αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 20 Σεπτεμβρίου 2006 με βάση εισηγητική έκθεση της κυρίας SÁNCHEZ MIGUEL.

Λόγω της ανανέωσης της θητείας της ΕΟΚΕ, η Ολομέλεια απεφάσισε να αποφανθεί για τη γνωμοδότηση αυτή στη σύνοδο του Οκτωβρίου και όρισε γενική εισηγήτρια την κα SÁNCHEZ MIGUEL, σύμφωνα με το άρθρο 20 του Εσωτερικού Κανονισμού.

Κατά την 430ή σύνοδο της ολομέλειάς της, της 26ης Οκτωβρίου 2006, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 99 ψήφους υπέρ, 28 κατά και 22 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη

1.1 Η έκδοση εκ μέρους της Επιτροπής του Πράσινου Βιβλίου σχετικά με τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων της ΕΚ εγκαινιάζει μια ευρεία συζήτηση για την ανάγκη παρουσίασης κοινοτικών κατευθυντήριων γραμμών προκειμένου οι επιχειρήσεις, οι καταναλωτές και οι εργαζόμενοι να μπορούν ευκολότερα να γείρουν αγωγές αποζημίωσης κατά εκείνων που δεν συμμορφώνονται με τα άρθρα 81 και 82 της ΣΕΚ κατά την άσκηση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους.

1.2 Κατά πρώτον, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει ότι το ζήτημα αφορά την επιδίωξη αποτελεσματικής προστασίας για όλους εκείνους που συμμετέχουν στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά. Στα πλαίσια της ελεύθερης κυκλοφορίας των εμπορευμάτων, απαιτείται η σχετική ομογενοποίηση, σε όλες τις χώρες, του περιεχομένου των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από συμβάσεις και υπηρεσίες. Καθώς πρόκειται για διασυνοριακές συναλλαγές, πρέπει να καταστεί δυνατή μία σχετική εναρμόνιση όλων των εθνικών νομοθεσιών.

1.3 Κατά δεύτερον, πρέπει να ληφθεί υπόψη η ύπαρξη των αρμόδιων για τον ανταγωνισμό δημόσιων αρχών, τόσο των ευρωπαϊκών όσο και των εθνικών, στις οποίες εναπόκειται ο καθορισμός των απαγορευμένων πρακτικών και των οικονομικών κυρώσεων που θα μπορούσαν να επιβληθούν στις επιχειρήσεις που έχουν διαπράξει την παράβαση. Στην περίπτωση του Πράσινου Βιβλίου, στόχος είναι η αποκατάσταση των ζημιών στον ιδιωτικό τομέα, δηλαδή μέσω των

δικαστηρίων, γεγονός που απαιτεί την πλαισίωση αυτής της παρέμβασης μέσω της δράσης που ήδη διεξάγουν οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού (ΕΑΑ).

1.4 Όσον αφορά τα σημαντικότερα θέματα που τίθενται στο Πράσινο Βιβλίο, πρέπει να επισημανθεί ότι η ΕΟΚΕ δεν έχει ενιαία θέση, αλλά για το καθένα από αυτά διατυπώνει επιχειρήματα που θα μπορούσαν να βοηθήσουν την Επιτροπή να λάβει αποφάσεις με σκοπό τον καθορισμό των κατευθυντήριων γραμμών για μελλοντική νομοθετική πράξη. Απαντήσεις και επιχειρηματολογία για όλες τις ερωτήσεις περιλαμβάνονται στο σημείο 5 της γνωμοδότησης.

2. Εισαγωγή

2.1 Στην εσωτερική αγορά της ΕΕ έχει συντελεστεί σημαντική αναδιοργάνωση σε ό,τι αφορά τους κανόνες ανταγωνισμού, γεγονός το οποίο συνέβαλε, κατά πρώτον, στο να αποκτήσει τους κανόνες που απαιτούνται προκειμένου να διασφαλιστεί ότι οι εταιρείες ενεργούν εντός ενός πλαισίου ελεύθερου ανταγωνισμού, και, κατά δεύτερον, στο να υπάρξει προσαρμογή των εθνικών κανόνων ανταγωνισμού των κρατών μελών, ούτως ώστε οι εταιρείες να μπορούν να ασκούν το δικαίωμά τους στην ελεύθερη εγκατάσταση υπό τους ίδιους όρους.

2.2 Ένα από τα ζητήματα που καλείται να αντιμετωπίσει η εσωτερική αγορά είναι η εξεύρεση τρόπων για την παροχή αποτελεσματικής προστασίας στο άλλο μέρος της αγοράς, δηλαδή στους

καταναλωτές –υπό την ευρύτερη έννοια του όρου– των οποίων τα δικαιώματα περιορίζονται όταν οι συμβάσεις και υπηρεσίες αποκτούν διασυνοριακή διάσταση: στην περίπτωση εταιρειών που εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος, οι καταναλωτές δύνανται να ασκούν μόνον τα δικαιώματα που απολαμβάνουν βάσει του εθνικού τους δικαίου για την προστασία των καταναλωτών, παρότι οι κανόνες ανταγωνισμού καλύπτουν ολόκληρη την εσωτερική αγορά.

2.3 Η κοινοτική νομοθεσία περί ανταγωνισμού στερείται ενός αποτελεσματικού συστήματος το οποίο να εφαρμόζεται σε ολόκληρη την εσωτερική αγορά, για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης λόγω παράβασης των κανόνων που ορίζονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ. Η νέα προσέγγιση που υιοθέτησε η Επιτροπή στον τομέα της πολιτικής ανταγωνισμού και της προστασίας των καταναλωτών αποτέλεσε το έναυσμα για την υποβολή του Πράσινου Βιβλίου, στο οποίο τίθενται τα κυριότερα ζητήματα, με σκοπό την μεταγενέστερη ανάληψη νομοθετικής δράσης για την προστασία των δικαιωμάτων όσων υφίστανται ζημιές ως αποτέλεσμα της απουσίας ελεύθερου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά.

2.4 Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη η σπουδαιότητα του άρθρου 153, παράγραφος 3, της ΣΕΚ (¹), βάσει του οποίου μπορεί να εφαρμοστεί σε όλες τις πολιτικές μια οριζόντια πολιτική για την προστασία των καταναλωτών.

2.5 Στο πλαίσιο αυτό, το Πράσινο Βιβλίο εξετάζει τα σημαντικότερα ζητήματα που αφορούν τη θέσπιση μέτρων προστασίας και την καθιέρωση συστήματος αγωγών αποζημίωσης για παραβάσεις της κοινοτικής αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, και συγκεκριμένα των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης και των κανόνων που διέπουν την εφαρμογή τους. Εντούτοις, πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι το Πράσινο Βιβλίο αναφέρεται σε έναν σύνθετο νομοθετικό τομέα, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε αναθεώρηση των εθνικών διαδικαστικών κανόνων, και το θέμα αυτό προκαλεί κάποιες αμφιβολίες, όσον αφορά κυρίως τα ζητήματα της επικουρικότητας, αλλά επίσης και άλλα θέματα αστικού δικαίου που ενδέχεται να θίγονται.

2.6 Το Πράσινο Βιβλίο λαμβάνει ως αφετηρία τη διττή εφαρμογή του δικαίου περί ανταγωνισμού. Από τη μία πλευρά, υπάρχουν οι δημόσιες αρχές, δηλαδή όχι μόνον η Επιτροπή, αλλά και οι εθνικές αρχές ανταγωνισμού (ΕΑΑ), οι οποίες εφαρμόζουν τους κανόνες σε μεμονωμένες υποθέσεις, κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους. Οι αρχές ανταγωνισμού εξουσιοδοτούνται, κατά πρώτον, να διαπιστώνουν παραβάσεις των κανόνων και να κηρύσσουν άκυρες τυχόν συμφωνίες που περιορίζουν τον ανταγωνισμό. Κατά δεύτερον, δικαιούνται να επιβάλλουν οικονομικές κυρώσεις βάσει των κανόνων εφαρμογής της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού.

2.7 Από την άλλη πλευρά, αναγνωρίζεται η ιδιωτική επιβολή της νομοθεσίας περί ανταγωνισμού ενώπιον τακτικών δικαστηρίων, δεδομένου ότι τα δικαστήρια έχουν αρμοδιότητα για την άμεση επιβολή της εν λόγω νομοθεσίας. Στο πλαίσιο αυτής της ιδιωτικής σφαίρας, ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στις αιτήσεις για τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά επιχειρήσεων για την παύση απαγορευμένων πρακτικών, ώστε να εμποδίζεται η συνέχιση των πρακτικών αυτών, και να μειώνονται οι ζημιογόνες συνέπειές τους για τους ανταγωνιστές και τους καταναλωτές.

2.8 Εντούτοις, στόχος της αποτελεσματικής προστασίας των δικαιωμάτων που αναγνωρίζει η Συνθήκη είναι να διασφαλιστεί η αποκατάσταση των ζημιών, και αυτός είναι ο βασικός στόχος των αγωγών αποζημίωσης για παραβάσεις των κανόνων περί ανταγωνισμού. Ο περιορισμός του ελεύθερου ανταγωνισμού θίγει τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους καταναλωτές, οι οποίοι αποτελούν τον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας των δραστηριοτήτων της αγοράς.

(¹) Βλέπε ΕΕ C 185 της 8.8.2006.

2.9 Το ΔΕΚ έχει δημιουργήσει σημαντική νομολογία, με την οποία αναγνωρίζεται στους ιδιώτες που έχουν θιγεί από παραβάσεις των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης το δικαίωμα να ζητούν επανόρθωση της ζημίας που υπέστησαν. Ακόμη και στις περιπτώσεις στις οποίες η εθνική νομοθεσία δεν αναγνωρίζει αυτό το δικαίωμα (²), η άμεση εφαρμογή των άρθρων της Συνθήκης κρίνεται ότι υπερισχύει της εθνικής νομοθεσίας.

2.10 Το Πράσινο Βιβλίο θέτει προς συζήτηση διάφορες επιλογές, οι οποίες συμβάλλουν στον προσδιορισμό των διαφόρων δυνατών μορφών αγωγών αποζημίωσης, βάσει είτε δημοσίων αγωγών εκ μέρους των αρχών ανταγωνισμού, είτε ιδιωτικών αγωγών εκ μέρους ιδιωτών που έχουν υποστεί ζημιές. Για τον σκοπό αυτόν, το Πράσινο Βιβλίο θέτει ορισμένες ερωτήσεις τις οποίες θεωρεί άκρως σημαντικές και στις οποίες προτείνονται διάφορες εναλλακτικές δυνατότητες προκειμένου να προσανατολιστεί η συζήτηση προς την επίτευξη των καλύτερων δυνατών αποτελεσμάτων όσον αφορά και την μετέπειτα εφαρμογή αλλά και την προσαρμογή στα εθνικά νομικά συστήματα, τα οποία δεν συμφωνούν πάντοτε μεταξύ τους.

3. Περίληψη του περιεχομένου του Πράσινου Βιβλίου

3.1 Το Πράσινο Βιβλίο έχει διαρθρωθεί βάσει σειράς ερωτήσεων οι οποίες αποσκοπούν στην ανάπτυξη μιας συζήτησης για τη νομική φύση των αγωγών αποζημίωσης, παρέχοντας διάφορες εναλλακτικές λύσεις που οριοθετούν και διαμορφώνουν τη μελλοντική νομοθετική δράση της Επιτροπής. Επιχειρεί να αποσαφηνίσει υπό ποιες συνθήκες είναι δυνατή η άσκηση αγωγών αποζημίωσης ώστε να διευκολύνεται η σχετική διαδικασία, στα πλαίσια της νομοθεσίας που ήδη ισχύει σε ορισμένα κράτη μέλη.

3.2 Η Επιτροπή θέτει τρεις ερωτήσεις και παρέχει απαντήσεις πολλαπλών επιλογών:

Ερώτηση Α: Πρέπει να υπάρχουν ειδικοί κανόνες σχετικά με την επίδειξη αποδεικτικών εγγράφων σε αστικές δίκες για αποζημίωση βάσει των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ; Αν ναι, ποια μορφή θα πρέπει να έχει αυτή η διαδικασία επίδειξης;

Ερώτηση Β: Οι ειδικοί κανόνες σχετικά με την πρόσβαση στα έγγραφα που έχει στην κατοχή της η αρχή ανταγωνισμού είναι χρήσιμοι κατά την άσκηση αγωγών αποζημίωσης για παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων; Πώς μπορεί να οργανωθεί η εν λόγω πρόσβαση;

Ερώτηση Γ: Θα πρέπει να μετριασθεί το βάρος της αποδείξεως του ενάγοντα όσον αφορά την παράβαση των αντιμονοπωλιακών κανόνων σε αγωγές αποζημίωσης και, αν ναι, με ποιον τρόπο;

Το δεύτερο ζήτημα που αντιμετωπίζεται αφορά την προϋπόθεση πταίσματος, δεδομένου ότι σε πολλά κράτη μέλη απαιτείται απόδειξη της ύπαρξης πταίσματος για τις αγωγές για αστική ευθύνη. Τίθεται η εξής ερώτηση:

Ερώτηση Δ: Η υπαιτιότητα θα πρέπει να αποτελεί προϋπόθεση για την αποζημίωση στις υποθέσεις παράβασης των αντιμονοπωλιακών κανόνων;

Σε σχέση με το τρίτο ζήτημα, την έννοια της αποζημίωσης, τίθενται οι εξής δύο ερωτήσεις:

(²) Βλέπε υπόθεση *Courage Ltd κατά Bernard Crehan* C-453/99 της 20ής Σεπτεμβρίου 2001. Αίτηση από το Court of Appeal (England and Wales — Civil Division) του Ηνωμένου Βασιλείου για έκδοση προδικαστικής απόφασης.

Ερώτηση Ε: Πώς πρέπει να καθοριστεί η αποζημίωση;

Ερώτηση ΣΤ: Ποια μέθοδος θα πρέπει να χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό του ύψους της αποζημίωσης;

Επίσης τίθεται το θέμα της ένστασης μετακύλισης και η θέση του άμεσου αγοραστή;

Ερώτηση Ζ: Θα πρέπει να υπάρχουν κανόνες σχετικά με το παραδεκτό και τις συνέπειες της ένστασης μετακύλισης; Εάν ναι, ποια μορφή θα πρέπει να έχουν οι κανόνες αυτοί; Πρέπει να νομιμοποιείται ο έμμεσος αγοραστής;

Ένα σημαντικό ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσον αυτό το είδος διαδικασίας θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί για την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών, δεδομένου ότι θεωρείται δύσκολη η εφαρμογή της σε ατομικές αγωγές. Στην περίπτωση αυτή, θα είχε νόημα να ασκούνται συλλογικές αγωγές, οι οποίες υφίστανται ήδη σε ορισμένες χώρες της ΕΕ.

Ερώτηση Η: Πρέπει να υπάρχουν ειδικές διαδικασίες για την άσκηση συλλογικών αγωγών και την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών; Εάν ναι, πώς πρέπει να διαμορφωθούν οι διαδικασίες αυτές;

Τα δικαστικά έξοδα διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για την επιτυχή έκβαση των προτεινόμενων αγωγών, δεδομένου ότι το υψηλό κόστος συχνά λειτουργεί αποτρεπτικά για την άσκηση αγωγής εκ μέρους των εναγόντων, γεγονός το οποίο οδηγεί στην ερώτηση:

Ερώτηση Θ: Θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικοί κανόνες για τη μείωση του οικονομικού κινδύνου για τον ενάγοντα; Αν ναι, τι είδους κανόνες;

Ο συντονισμός της επιβολής της νομοθεσίας από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς μπορεί να αποτελέσει έναν από τους παράγοντες από τους οποίους εξαρτάται η επιτυχία των προτεινόμενων αγωγών, εξ ου και η ερώτηση που ακολουθεί:

Ερώτηση Ι: Πώς μπορεί να επιτευχθεί καλύτερος συντονισμός της εφαρμογής των κανόνων από τις δημόσιες αρχές και της άσκησης αγωγών από ιδιώτες;

Η δικαιοδοσία και το εφαρμοστέο δίκαιο αποτελούν ένα ακόμη ζήτημα που τίθεται, δεδομένης της διασυννοριακής φύσεως πολλών πρακτικών που απαγορεύονται βάσει των κανόνων περί ανταγωνισμού. Προκύπτει η εξής ερώτηση:

Ερώτηση Κ: Ποιο αντικειμενικό δίκαιο είναι εφαρμοστέο στις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας;

Άλλες ερωτήσεις που περιλαμβάνονται στην πρόταση είναι:

Ερώτηση Λ: Πρέπει, εφόσον χρειάζεται, να διορίζεται εμπειρογνώμονας από το Δικαστήριο;

Ερώτηση Μ: Πρέπει να αναστέλλονται οι προθεσμίες παραγραφής; Αν ναι, από πότε;

Ερώτηση Ν: Χρειάζεται να διευκρινισθεί η νομική προϋπόθεση της αιτιώδους συνάφειας για να διευκολυνθεί η άσκηση αγωγών αποζημίωσης;

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Ο κανονισμός 1/2003⁽³⁾ αναγνωρίζει ότι τόσο η Επιτροπή όσο και οι ΕΑΑ είναι υπεύθυνες για την επιβολή της ορθής εφαρμογής της κοινοτικής νομοθεσίας ανταγωνισμού από τις αρχές της Κοινότητας και τα κράτη μέλη και ότι, στο πλαίσιο των εξουσιών τους, μπορούν να απαγορεύσουν μια εμπορική πρακτική ή να την χαρακτηρίσουν ως κατάχρηση δεσπόζουσας θέσης εντός της αγοράς, καθώς και να επιβάλουν τις συνακόλουθες κυρώσεις, οι οποίες πρέπει να είναι ανάλογες με τις προκληθείσες ζημιές ως προς τη μορφή και την κλίμακα.

4.2 Το πρόβλημα παρουσιάζεται στην περίπτωση της ιδιωτικής επιβολής της νομοθεσίας από τα πολιτικά δικαστήρια, όταν οι ιδιώτες, συμπεριλαμβανομένων των καταναλωτών, που έχουν υποστεί ζημία εξαιτίας της εφαρμογής απαγορευμένων πρακτικών ανταγωνισμού, προσφεύγουν στα δικαστήρια προκειμένου να ζητήσουν την επανόρθωση της ζημίας που τους προκάλεσε ο περιορισμός του ανταγωνισμού. Αυτό είναι το ζήτημα που πρέπει να συζητηθεί διεξοδικά σε κοινοτικό επίπεδο, διότι η ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών και υπηρεσιών στην ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά απαιτεί τη λήψη κοινοτικών μέτρων, και κυρίως αν ληφθεί υπόψη ότι η κατάσταση διαφέρει σημαντικά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και ότι, καθώς δεν υπάρχει ευρωπαϊκή νομοθεσία για το συγκεκριμένο θέμα, αρμόδια είναι τα εθνικά δικαστήρια.

4.2.1 Η λύση για τη διευκόλυνση της αποζημίωσης των καταναλωτών δεν είναι κατ' ανάγκη κατάλληλη για την επίλυση των διαφορών μεταξύ επιχειρήσεων, που είναι εκείνες που προσφεύγουν πιο συχνά στα δικαστήρια για περιορισμό του ανταγωνισμού. Η Επιτροπή θα πρέπει να προβλέψει στην πρότασή της μία γραμμή δράσης για τις διαφορές αυτές. Σύμφωνα με το σκεπτικό αυτό, θα ήταν σκοπιμο να προβλεφθεί η προστασία των εργαζομένων των επιχειρήσεων που υποπίπτουν σε απαγορευμένες πρακτικές όσον αφορά τον ανταγωνισμό.

4.3 Ωστόσο, δεδομένου ότι δεν υπάρχει κοινοτική νομοθεσία περί αποζημιώσεων για τις ζημιές που προκύπτουν από παραβάσεις των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, το ΔΕΚ⁽⁴⁾, το οποίο έλαβε από εθνικό δικαστήριο αίτηση για έκδοση προδικαστικής απόφασης σχετικά με την εφαρμογή των εν λόγω κανόνων, απεφάνθη ότι πρέπει να εφαρμόζονται απευθείας τα άρθρα της ΣΕΚ. Οι αγωγές αποζημίωσης για ζημιές που προκαλούνται από τον περιορισμό του ανταγωνισμού εμπίπτουν στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων. Επιπλέον, το ΔΕΚ επανέλαβε την αρχή που έχει διατυπώσει σε αρκετές αποφάσεις⁽⁵⁾, σύμφωνα με την οποία «η Συνθήκη δημιούργησε μια ιδιαίτερη έννομη τάξη, η οποία ενσωματώθηκε στα νομικά συστήματα των κρατών μελών» και είναι δεσμευτική τόσο για τα κράτη, όσο και για τους ιδιώτες.

4.4 Το ΔΕΚ επιβεβαιώνει⁽⁶⁾ επίσης ότι τα άρθρα 81, παράγραφος 1, και 82 «παράγουν άμεσο αποτέλεσμα στις μεταξύ ιδιωτών σχέσεις και γεννούν απευθείας δικαιώματα υπέρ των υποκειμένων δικαίου τα οποία τα εθνικά δικαιοδοτικά όργανα οφείλουν να προστατεύουν». Προσθέτει⁽⁷⁾ ακόμη ότι «ελλείπει σχετικής κοινοτικής ρυθμίσεως, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ορίσει τα αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα και να ρυθμίσει τις δικονομικές προϋποθέσεις ασκήσεως των ενδίκων βοηθημάτων που αποσκοπούν στην κατοχύρωση της προστασίας των δικαιωμάτων τα οποία τα υποκείμενα δικαίου αντλούν από το κοινοτικό δίκαιο».

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, για την εφαρμογή των κανόνων ανταγωνισμού που προβλέπονται στα άρθρα 81 και 82 της Συνθήκης, ΕΕ αριθ. L 1 της 4.1.2003, σελ. 1. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ αριθ. C 155 της 29.5.2001, σελ. 73.

⁽⁴⁾ Βλέπε την απόφαση που αναφέρεται στην υποσημείωση 3, αιτιολογικές σκέψεις 17 έως 19.

⁽⁵⁾ Βλέπε την σκέψη 19 της προαναφερθείσας απόφασης, στην οποία απαριθμούνται αρκετές αποφάσεις που αναφέρουν την ίδια αρχή της άμεσης εφαρμογής των κανόνων που ορίζει η Συνθήκη ΕΚ.

⁽⁶⁾ Βλέπε την αιτιολογική σκέψη 23 της προαναφερθείσας απόφασης, όπου παρατίθεται εκτεταμένη νομολογία.

⁽⁷⁾ Βλέπε τριαντιολογική σκέψη 29 της προαναφερθείσας απόφασης.

4.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα ήταν δυνατή η θέσπιση κοινοτικών οδηγιών οι οποίες να καθορίζουν τους όρους άσκησης αγωγών αποζημίωσης για παραβιάσεις της Συνθήκης. Οι εν λόγω αγωγές πρέπει να εξασφαλίζουν στους ζημιωθέντες δικαιο αποζημίωση για οικονομικές απώλειες ή διαφυγόντα κέρδη που οφείλονται στην εφαρμογή απαγορευμένων πρακτικών ανταγωνισμού. Πάνω από όλα, όμως, πρέπει να επιτρέπουν στους καταναλωτές να ασκούν τα οικονομικά τους δικαιώματα, τα οποία αναγνωρίζονται στους νόμους που έχουν θεσπιστεί για την προστασία τους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το Πράσινο Βιβλίο για το συγκεκριμένο θέμα. Επιθυμεί, πάντως, να τονίσει την ανάγκη να συντομευθούν οι προθεσμίες της διαδικασίας, προκειμένου να διασφαλίζονται τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στο συντομότερο δυνατό χρονικό διάστημα.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι έχει πρωταρχική σημασία οι μελλοντικές αγωγές αποζημίωσης για ζημιές προκληθείσες από απαγορευμένες πρακτικές ανταγωνισμού να προσδιοριστούν βάσει της αρχής της ιδιωτικής εφαρμογής, μέσω των πολιτικών δικαστηρίων.

5.2 Οι δημόσιες αρχές ανταγωνισμού, κοινοτικές και εθνικές, διαθέτουν ένα μέσον για την εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας, τον κανονισμό (ΕΚ) 1/2003⁽⁸⁾, που τους παρέχει ευρείες αρμοδιότητες παρέμβασης στις υποθέσεις αγωγών κατά επιχειρήσεων για τις οποίες διατυπώνονται υπόνοιες ότι παραβιάζουν την νομοθεσία ανταγωνισμού. Παρά τις εν λόγω σημαντικές αρμοδιότητες παρέμβασης, το μόνο που μπορούν να κάνουν οι δημόσιες αρχές είναι να διαπιστώσουν ότι μια επιχείρηση παραβίασε την αντιμονοπωλιακή νομοθεσία και, κατά περίπτωση, να επιβάλουν πρόστιμα.

5.3 Το πρόβλημα περιπλέκεται περισσότερο καθώς, σε κοινοτικό επίπεδο, οι αρχές ανταγωνισμού δεν διαθέτουν αρμοδιότητες για την παρεμβολή μέτρων για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης. Επιπλέον, το ΔΕΚ μπορεί να παρεμβεί μόνο με την έκδοση προδικαστικών αποφάσεων, δεδομένου ότι το συγκεκριμένο θέμα εμπίπτει αποκλειστικά στη δικαιοδοσία των εθνικών δικαστηρίων. Έχοντας υπόψη τα ανωτέρω, το ΔΕΚ δήλωσε ότι τα κράτη μέλη πρέπει να θεσπίσουν τους δικούς τους κανόνες για την άσκηση αγωγών αποζημίωσης⁽⁹⁾.

5.4 Η ιδιωτική εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης ΕΚ αφορά τη χρήση των άρθρων αυτών από τα εθνικά δικαστήρια, σε αστικές υποθέσεις, για την εκδίκαση αγωγών αποζημίωσης που υποβάλλουν ιδιώτες. Το πρόβλημα έγκειται στον προσδιορισμό του καταλληλότερου είδους αγωγής και ιδίως στο εάν πρέπει να θεσπιστεί ειδικό είδος αγωγής. Υπάρχουν πολλά και σοβαρά προβλήματα, γεγονός που καθίσταται σαφές από το ευρύ φάσμα ερωτήσεων που θέτει η Επιτροπή στο Πράσινο Βιβλίο της. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμβάλει στον προσανατολισμό της συζήτησης διατυπώνοντας ορισμένες παρατηρήσεις για τα συγκεκριμένα ζητήματα.

5.4.1 **Πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία.** Όσον αφορά τους κανόνες για τις αποδείξεις σε αστικές δίκες, τίθενται δύο βασικά ερωτήματα: 1) το βάρος της αποδείξεως και 2) η αξιολόγηση των αποδεικτικών στοιχείων. Αυτά τα ερωτήματα πρέπει να ληφθούν

υπόψη κατά τις δικαστικές διαδικασίες που ενδέχεται να προκύψουν σε διαφορετικά στάδια: α) μετά από την απόφαση της αρμόδιας αρχής για τον ανταγωνισμό, β) πριν από την απόφαση της αρμόδιας αρχής για τον ανταγωνισμό, και γ) κατά τη διάρκεια της ανάλυσης μιας δεδομένης πρακτικής από την αρμόδια αρχή για τον ανταγωνισμό.

5.4.1.1 Ο κανονισμός (ΕΚ) 1/2003 προβλέπει όλες ανεξαιρέτως τις περιστάσεις κατά τις οποίες οι κοινοτικές και εθνικές αρχές ανταγωνισμού δύνανται να ζητήσουν αποδείξεις προκειμένου να στοιχειοθετηθεί η εφαρμογή απαγορευμένων πρακτικών⁽¹⁰⁾. Επομένως, η χρήση των φακέλων που έχει στη διάθεσή της η αρχή ανταγωνισμού ως αποδεικτικών στοιχείων θα αποτελούσε μια λύση για τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι ιδιώτες για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων. Το ερώτημα είναι εάν η δυνατότητα πρόσβασης στους φακέλους πρέπει να παρασχεθεί στα δικαστήρια ενώπιον των οποίων έχει ασκηθεί η προσφυγή, ή εάν θα πρέπει οι ιδιώτες -οι ενάγοντες- να διαθέτουν δικαίωμα πρόσβασης. Το ΔΕΚ⁽¹¹⁾ διαθέτει εκτεταμένη νομολογία για τη δέσμευση της Επιτροπής να μην γνωστοποιεί σε τρίτους έγγραφα σχετικά με επίδικες υποθέσεις, μέχρι να ολοκληρωθεί η κύρια δίκη.

5.4.1.2 Κατ' αυτόν τον τρόπο, στα πλαίσια των λεγόμενων δράσεων παρακολούθησης, θα μπορούσε να εφαρμοστεί η ακόλουθη προσέγγιση: αφού διαπιστωθεί η παράβαση από τις αρχές ανταγωνισμού και αφού ασκηθεί αγωγή αποζημίωσης από τους θιγόμενους ιδιώτες, η αρχή ανταγωνισμού θα παρέχει στα δικαστήρια τα συναφή αποδεικτικά στοιχεία, ώστε να υπάρχει συνδυασμός της δημόσιας και της ιδιωτικής δράσης⁽¹²⁾.

5.4.1.3 Στις περιπτώσεις στις οποίες οι αγωγές αποζημίωσης για παράβαση της κοινοτικής νομοθεσίας περί ανταγωνισμού δεν απορρέουν από απόφαση των αρμοδίων αρχών, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, για να μπορεί να ασκηθεί παρόμοια αγωγή, θα πρέπει να αρκεί να προσκομίσουν οι ενάγοντες ενδεικτικά στοιχεία επαρκή για μια προκαταρκτική αξιολόγηση της πιθανότητας επιτυχούς έκβασης της αγωγής (στοιχειοθέτηση των πραγματικών περιστατικών). Συνιστά, λοιπόν, όχι μόνο να υπάρχουν ειδικοί κανόνες σχετικά με την κοινοποίηση αποδεικτικών εγγράφων, αλλά και να αναγνωρίζεται ο ενεργός ρόλος των δικαστηρίων και να τους παρέχονται ευρείες εξουσίες, συμπεριλαμβανομένης της αρμοδιότητας επιβολής κυρώσεων, όσον αφορά θεμελιώδους σημασίας πτυχές της αγωγής και ειδικότερα όσον αφορά την εξεύρεση, συγκέντρωση και κοινοποίηση αποδεικτικών στοιχείων.

5.4.1.4 Δεδομένου ότι τα εθνικά δικαστήρια, τα οποία θα εκδικάζουν τις υποθέσεις αγωγών αποζημίωσης για παράβαση των κοινοτικών αντιμονοπωλιακών κανόνων, έχουν παράλληλα και αρμοδιότητες στον τομέα των παραβάσεων των κανόνων ανταγωνισμού (κανονισμός 1/2003), η πρόσβασή τους στα εν λόγω έγγραφα, με την επιφύλαξη της προαναφερθείσας υποχρέωσης προστασίας του εμπιστευτικού τους χαρακτήρα, δεν πρέπει να αποτελεί ανυπέρβλητο εμπόδιο. Οι κανόνες πρόσβασης πρέπει, κατά προτεραιότητα, να είναι σύμφωνοι με το δικαίωμα του δικάζοντος δικαστή, όμως οι αρχές ανταγωνισμού πρέπει να υποχρεούνται επίσης να θέτουν στη διάθεση του δικαστηρίου τα αποδεικτικά στοιχεία που τους ζητά.

⁽⁸⁾ Είναι σημαντικό να τονιστεί ο ρόλος του δικτύου των αρχών ανταγωνισμού (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού — ΕΔΑ) (ΕΕ αριθ. C 101 της 27.4.2004) όσον αφορά τη συνεργασία με την Επιτροπή και τις ΕΑΑ για την εφαρμογή της νομοθεσίας ανταγωνισμού.

⁽⁹⁾ Βλέπε την προαναφερθείσα απόφαση για την υπόθεση Courage.

⁽¹⁰⁾ Στην πραγματικότητα, οι αρμοδιότητές τους σε αυτόν τον τομέα έχουν διευρυνθεί, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις απαιτείται εξουσιοδότηση από τις εθνικές δικαστικές αρχές, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση του μητρώου επιχειρήσεων.

⁽¹¹⁾ Απόφαση της 18ης Μαΐου 1982, υπόθεση 155/79, AM&S Europe Ltd κατά Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Συλλογή της Νομολογίας του Δικαστηρίου 1982, σελ. 417).

⁽¹²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των δικαστηρίων των κρατών μελών της ΕΕ κατά την εφαρμογή των άρθρων 81 και 82 ΕΚ (ΕΕ αριθ. C 101 της 27.4.2004).

5.4.1.5 Επισημαίνεται ότι η πρόσβαση σε έγγραφα που έχουν ήδη προσκομιστεί στο πλαίσιο κάποιας δίκης για παράβαση είναι ιδιαίτερα σημαντική για τις αγωγές αποζημίωσης για παράβαση της κοινοτικής αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, ανεξάρτητα από την αρχή που έχει διεξαγάγει τις έρευνες (διοικητική ή δικαστική) και ανεξάρτητα από την έκβαση της υπόθεσης ⁽¹³⁾.

5.4.1.6 Η δυνατότητα των διοικητικών αρχών που εμπλέκονται σε αγωγή για παράβαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας να επιλέγουν οι ίδιες τα αποδεικτικά στοιχεία στα οποία θα είναι δυνατή η πρόσβαση για ενδεχόμενη αγωγή αποζημίωσης ενδέχεται να δημιουργήσει υποψίες και ευθύνες όσον αφορά τα κριτήρια που διέπουν τη διαδικασία επιλογής.

5.4.1.7 Τέλος, εάν υποτεθεί ότι θα χορηγηθούν στα δικαστήρια ειδικές και ευρείες αρμοδιότητες για αυτού του είδους τις υποθέσεις, κρίνεται ότι η άρνηση ενός εκ των διαδίκων να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία θα μπορεί να έχει αρνητική επίπτωση στην αξιολόγησή τους, παρέχοντας στο δικαστήριο τη δυνατότητα να λαμβάνει υπόψη του την άρνηση αυτή προκειμένου να αποφασίσει εάν στοιχειοθετείται αδίκημα.

5.4.1.8 Μια άλλη πιθανότητα, στην περίπτωση που εμπλέκονται καταναλωτές, θα ήταν η αντιστροφή του βάρους της αποδείξεως και η μεταφορά του στον εναγόμενο· δηλαδή, όταν οι αρχές ανταγωνισμού έχουν κηρύξει αντιμονοπωλιακή μια συγκεκριμένη πρακτική, ο εναγόμενος δύναται να απαλλαγεί από την υποχρέωση καταβολής αποζημίωσης μόνον εάν αποδείξει ότι η πρακτική αυτή δεν θίγει τους εναγόντες. Πρόκειται για μία από τις βασικές αρχές της προστασίας των καταναλωτών, η οποία πρέπει να επισημανθεί. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη ισχύει ακόμη ο κανόνας ότι η απόδειξη της παράβασης βαρύνει τους εναγόντες, παρότι αναγνωρίζονται και εξαιρέσεις οι οποίες οδηγούν στην αντιστροφή του βάρους της αποδείξεως ⁽¹⁴⁾, όπως προκύπτει από ορισμένες δικαστικές αποφάσεις ⁽¹⁵⁾ ⁽¹⁶⁾. Εάν υπάρχει προηγούμενη απόφαση η οποία στοιχειοθετεί την παράβαση, η αδυναμία αντιστροφής του βάρους της αποδείξεως σε αγωγές αποζημίωσης για ζημίες που οφείλονται στην εν λόγω παράβαση συνιστά, ενδεχομένως, απαράδεκτη επανάληψη της αποδεικτικής διαδικασίας, η οποία, στην προκειμένη περίπτωση, απαιτείται όχι από μια αρχή που διαθέτει ειδικές αρμοδιότητες έρευνας, αλλά από τους ίδιους τους δηγόμενους, γεγονός που αυξάνει ενδεχομένως την άνηση μεταχείριση των διαδίκων σε αυτού του είδους τις αγωγές.

5.4.1.9 Σχετικό με την υποβολή αποδεικτικών στοιχείων είναι και το θέμα της προσφυγής σε εμπειρογνώμονες, των οποίων οι υπηρεσίες είναι συχνά αναγκαίες, λόγω της πολυπλοκότητας των αγωγών αποζημίωσης. Πρέπει να αποφευχθεί, ωστόσο, η προσφυγή σε υπερβολικό αριθμό εμπειρογνομώνων, που εκφράζουν ενδεχομένως αντικρουόμενες απόψεις, με αποτέλεσμα να μην συμβάλλουν στην αποτελεσματικότητα της διαδικασίας. Με βάση τις ευρείες εξουσίες των δικαστηρίων, υπέρ των οποίων τάσσεται το παρόν κείμενο, όταν οι διάδικοι δεν κατορθώνουν να συμφωνήσουν, η ευθύνη για τον ορισμό εμπειρογνομώνων θα μπορούσε να ανήκει στο δικαστήριο, σε συνεργασία ενδεχομένως με τις αρμόδιες για τον ανταγωνισμό διοικητικές αρχές.

5.4.2 **Αποζημίωση.** Το βασικό ζήτημα είναι η ανάλυση της ζημίας που υπέστησαν οι ιδιώτες και ο ποσοτικός προσδιορισμός της. Η ΓΔ «Υγεία και Προστασία των Καταναλωτών» έχει εκπονήσει μελέτη ⁽¹⁷⁾ με σκοπό να προσδιορίσει την έννοια της ζημίας που προκαλείται στους καταναλωτές και να καταλήξει σε έναν ορισμό που θα μπορεί να εφαρμόζεται σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένου του ανταγωνισμού. Το θέμα έχει σημαντικές συνέπειες, διότι η εκτίμηση της ζημίας εξαρτάται από το τμήμα της αγοράς που θίγεται από τις απαγορευμένες πρακτικές. Σε κάθε περίπτωση, η εξατομικευμένη αξιολόγηση της ζημίας παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, δεδομένου ότι πολύ συχνά οι επιχειρήσεις έχουν συμφέρον να βελτιστοποιούν το κέρδος τους μέσω αντιμονοπωλιακών συμφωνιών, ακόμη και εάν αναγκαστούν να αντιμετωπίσουν τις ζημίες που προκαλούν οι ίδιες αυτές συμφωνίες.

5.4.2.1 Δεδομένου ότι έχει μεγάλη σημασία να παραχωρηθούν στα δικαστήρια ευρείες εξουσίες για την εκδίκαση αυτού του είδους αγωγών, θα ήταν λογικό να υιοθετηθεί μια δίκαιη προσέγγιση· παρόλα αυτά, για λόγους συνέπειας του συστήματος και ενόψει της ενδεχόμενης δημιουργίας σχετικής νομολογίας, θα ήταν σκόπιμο να παρέχονται κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τα κριτήρια (για την εξασφάλιση της δίκαιης μεταχείρισης) που θα χρησιμοποιούνται για τον προσδιορισμό του ύψους των αποζημιώσεων.

5.4.2.2 Ένα άλλο συναφές θέμα είναι η προθεσμία παραγραφής ⁽¹⁸⁾ του δικαιώματος αξίωσης αποζημίωσης για αντιμονοπωλιακές πρακτικές, η οποία, ιδίως σε αγωγές που ασκούνται μετά από την έκδοση απόφασης της αρχής ανταγωνισμού, δεν μπορεί να αρχίσει να υπολογίζεται πριν από την έκδοση της τελικής απόφασης για την παράβαση, καθώς κάτι τέτοιο θα προκαλούσε ενδεχομένως περαιτέρω δυσκολίες όσον αφορά την πρόσβαση σε αποδεικτικά στοιχεία.

5.4.2.3 Τέλος, πρέπει να αντιμετωπισθεί το θέμα της νομικής φύσης της αίτησης για αποζημίωση, καθώς στις περισσότερες περιπτώσεις η απουσία συμβατικής σχέσης μεταξύ του επιχειρηματία που διέπραξε την παράβαση και του καταναλωτή καθιστά δυσχερέστερη την εξεύρεση νομικής βάσης για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας. Υπό αυτή την έννοια, η εφαρμογή των κανόνων για τις εξωσυμβατικές εννοχές ⁽¹⁹⁾ θα επέτρεπε τη χρήση της δομής των αγωγών για αστική ευθύνη, η οποία αποτελεί καθιερωμένη παράδοση στις εθνικές νομοθεσίες.

5.4.3 **Οι συλλογικές αγωγές σε σύγκριση με τις μεμονωμένες αγωγές αποζημίωσης** ⁽²⁰⁾. Όταν τίθεται ζήτημα αξίωσης αποζημιώσεων για παραβάσεις των κοινοτικών αντιμονοπωλιακών κανόνων, οι συλλογικές αγωγές ανταποκρίνονται πλήρως σε ορισμένους βασικούς στόχους: i) αποτελεσματική αποζημίωση,

⁽¹³⁾ Βλ. αρμοδιότητα των αρχών ανταγωνισμού για την έκδοση απόφασης περί αποδοχής ανάληψης δεσμεύσεων, όπως ορίζεται στο άρθρο 5 του κανονισμού 1/2003.

⁽¹⁴⁾ Βλέπε παραδείγματα στο: «Study on the conditions of claims for damages in cases of infringement of EC competition rules — comparative report» (Μελέτη για τις προϋποθέσεις αξίωσης αποζημίωσης σε περιπτώσεις παράβασης των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού) — συγκριτική μελέτη των Denis Waelbroeck, Donald Slater και Gil Even-Shoshan, της 31ης Αυγούστου 2004 (σελ. 50 και επ.).

⁽¹⁵⁾ Όπως και σύμφωνα με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ αριθ. L 12 της 16.01.2000, σελ. 1). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, ΕΕ C 117 της 26.4.2000, σελ. 6.

⁽¹⁶⁾ Κανόνες για το βάρος της αποδείξεως και την αντιστροφή του υπάρχουν ήδη, εξάλλου, στο άρθρο 2 του κανονισμού 1/2003: «Στο πλαίσιο του συνόλου των εθνικών και των κοινοτικών διαδικασιών εφαρμογής των άρθρων 81 και 82 της Συνθήκης, η απόδειξη της παράβασης του άρθρου 81 παράγραφος 1 ή του άρθρου 82 της συνθήκης βαρύνει το μέρος ή την αρχή που ισχυρίζεται την παράβαση. Η απόδειξη ότι συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 81 παράγραφος 3 της συνθήκης βαρύνει την επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων που επικαλείται τη διάταξη αυτή.»

⁽¹⁷⁾ Ανάλυση της ζημίας που προκαλείται στον καταναλωτή και των καταλληλότερων μεθόδων για την αξιολόγησή της (2005/S 60-057291).

⁽¹⁸⁾ Σημείο 4 — σχετικά με την αναστολή της παραγραφής — του διατακτικού της Απόφασης του ΔΕΚ της 13ης Ιουλίου 2006, για τις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-295/04 έως 298/04 (αίτηση προδικαστικής απόφασης του Ειρηνοδίκη του Bitonto — Ιταλία) Vincenzo Manfredi / Lloyd Adriatico Assicurazioni SpA (C-295/04), Antonio Cannito / Fondiaria Sai SpA (C-296/04) Nicolo Tricarico (C-297/04), Pasqualina Murgolo (C-298/04) Assitalia SpA

Τονίζεται η σημασία αυτής της πρόσφατης συμφωνίας του ΔΕΚ σχετικά με την ενίσχυση της νομολογίας στην οποία γίνεται αναφορά

⁽¹⁹⁾ Πρόταση κανονισμού για το εφαρμοστέο δίκαιο στις εξωσυμβατικές εννοχές — «Ρώμη II» — COM(2003) 427 τελικό.

⁽²⁰⁾ Η πρακτική της λεγόμενης «συλλογικής αγωγής», που προβλέπεται στη νομοθεσία των ΗΠΑ, δεν θεωρείται κατάλληλη ούτε για τα νομικά συστήματα της Ευρώπης, ούτε για το δικαστικό της πρότυπο, τουλάχιστον στις περισσότερες χώρες, οι οποίες έχουν τα δικά τους παραδοσιακά συστήματα άσκησης αγωγών αποζημίωσης.

δεδομένου ότι οι συλλογικές αγωγές διευκολύνουν τη διεκδίκηση αποζημιώσεων από οργανώσεις εξ ονόματος των θιγόμενων καταναλωτών και συμβάλλουν στην ουσιαστική πρόσβαση στη δικαιοσύνη· ii) πρόληψη και αποτροπή συμπεριφορών που συνιστούν παράβαση της αντιμονοπωλιακής νομοθεσίας, δεδομένης της ευρύτερης κοινωνικής επίπτωσης αυτού του είδους αγωγών. Επιπλέον, από την πλευρά εκείνου που διέπραξε την παράβαση, η δυνατότητα συγκέντρωσης της υπεράσπισης του παρέχει σημαντικά πλεονεκτήματα από άποψη κόστους και αποτελεσματικότητας.

5.4.3.1 Το βασικό στοιχείο της συλλογικής αγωγής είναι ότι αναγνωρίζεται το δικαίωμα άσκησης προσφυγής των οργανώσεων, κατ' αναλογία προς τα όσα προέβλεπε η οδηγία 98/27/ΕΚ⁽²¹⁾ στον τομέα των αγωγών παραλείψεως για την παύση πρακτικών που θίγουν ιδιαίτερα συμφέροντα των καταναλωτών. Η οδηγία αυτή για την προστασία των καταναλωτών, η οποία στηρίζεται στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης του δικαιώματος άσκησης προσφυγής των οργανώσεων και στην κοινοποίησή τους στην Επιτροπή⁽²²⁾, παρότι δεν προέβλεπε την αποκατάσταση των ζημιών ή την αποζημίωση, προλείανε, ωστόσο, το έδαφος σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την ενεργητική νομιμοποίηση διαφόρων φορέων και οργανώσεων, ώστε να μπορούν να διεξάγουν δικαστικό αγώνα εξ ονόματος συλλογικών συμφερόντων⁽²³⁾.

5.4.4 **Χρηματοδότηση των αγωγών αποζημίωσης.** Από τη συνήθη πρακτική όσον αφορά την άσκηση αγωγών αποζημίωσης προκύπτει ότι τα δικαστικά έξοδα λειτουργούν αποτρεπτικά. Πρώτον, το υψηλό ποσό που απαιτείται για την αγωγή μπορεί να οδηγήσει στη μη άσκηση της αγωγής και δεύτερον, η παρατεταμένη διάρκεια των αστικών δικών αυξάνει το κόστος τους. Θα μπορούσε να εξεταστεί το ενδεχόμενο της δημιουργίας, εκ μέρους των δημοσίων αρχών των καταναλωτών, ενός ταμείου για τη στήριξη συλλογικών αγωγών.

5.4.4.1 Σε περίπτωση που δεν γίνει κάτι τέτοιο, υπάρχει ο κίνδυνος της διασποράς των ζημιωθέντων, με μεμονωμένες, και ορισμένες φορές γελιοές αποζημιώσεις, γεγονός που ενδέχεται να δυσχεράνει ιδιαίτερα την εξασφάλιση χρηματοδότησης για αγωγές τέτοιου είδους, σε αντίθεση με τους εναγόμενους, οι οποίοι μπορούν εύκολα να διαθέσουν επιπλέον κεφάλαια για την υπεράσπισή τους.

5.4.4.2 Από την υπάρχουσα εμπειρία προκύπτει ότι η διαφορά μεταξύ του κόστους που βαρύνει τους ζημιωθέντες και του κόστους που βαρύνει την επιχείρηση ή την ένωση επιχειρήσεων που έχει παραβεί τους κανόνες δημιουργεί συγκεκριμένη πίεση στις δεύτερες. Εκτιμάται ότι η πρόβλεψη περί εξαιρέσεων των εναγόντων από την καταβολή των

δικαστικών εξόδων ή περί μειωμένης καταβολής αυτών σε αγωγές αποζημίωσης για παράβαση των κοινοτικών αντιμονοπωλιακών κανόνων –με την επιφύλαξη του δικαιώματος επιβολής κυρώσεων στους διαδίκους που ενεργούν κακόπιστα, ή της καταβολής των εξόδων σε περίπτωση που χάσουν την υπόθεση– είναι ένα μέσο αντιστάθμισης της ανισότητας που υφίσταται μεταξύ των διαδίκων σε αγωγές αυτού του είδους.

5.4.5 **Η ένσταση μετακύλισης και η θέση του έμμεσου αγοραστή** συνεπάγονται μια περίπλοκη διαδικασία, δεδομένου ότι οι ζημιές που προκαλούνται από την απαγορευμένη πρακτική την οποία εφαρμόζει μια επιχείρηση ενδέχεται να μεταφέρονται στην αλυσίδα διανομής ή ακόμη και να βαρύνουν τον τελικό καταναλωτή. Αυτό δυσχεραίνει ακόμη περισσότερο την άσκηση αγωγών αποζημίωσης, ιδίως λόγω της δυσκολίας να αποδειχθεί η σχέση μεταξύ της ζημίας και της απαγορευμένης πρακτικής. Η δυσκολία της απόδειξης έχει ως αποτέλεσμα τον αποκλεισμό της ένστασης μετακύλισης από τις αγωγές αποζημίωσης.

5.4.6 **Δικαιοδοσία και εφαρμοστέο δίκαιο.** Η Σύμβαση των Βρυξελλών καλύπτει το θέμα της δικαιοδοσίας όσον αφορά την εκδίκαση υποθέσεων και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Ακολούθως, ο κανονισμός 44/2001 θέσπισε τους κανόνες που πρέπει να εφαρμόζονται, στο εσωτερικό της ΕΕ, σε περίπτωση διασυνοριακών διαφορών. Επομένως, οι περισσότερες δυσκολίες εφαρμογής που ενδέχεται να προκύψουν στο πλαίσιο των αγωγών αποζημίωσης λόγω απαγορευμένων πρακτικών ανταγωνισμού θα μπορούν να επιλυθούν. Η συλλογική προσφυγή στον τομέα των αγωγών αποζημίωσης για παράβαση των κοινοτικών αντιμονοπωλιακών κανόνων αποτελεί καθιερωμένη πρακτική σε λίγα μόνο από τα κράτη μέλη και, για το λόγο αυτό, για την εξέταση της ενδεχόμενης υιοθέτησής της, θα πρέπει να μελετηθούν ορισμένες από τις ιδιαιτερότητές της, κυρίως δε όσον αφορά την αρμόδια δικαιοδοτική αρχή και το εφαρμοστέο δίκαιο. Τα οφέλη που παρουσιάζει αυτό το είδος διαδικασίας από άποψη κόστους και αποτελεσματικότητας, τόσο για τους ενάγοντες όσο και για τους εναγόμενους, θα είναι πραγματικά μόνον εφόσον καταστεί δυνατή η συνεκτική εφαρμογή των κανόνων, γεγονός που προϋποθέτει την απόδοση προτεραιότητας στο δίκαιο του δικάζοντος δικαστή. Ομοίως, η διάθεση πληροφοριών, όχι μόνο όσον αφορά τις αρμόδιες για την ανάληψη ανάλογων διαδικασιών αρχές, αλλά και όσον αφορά τις εκκρεμούσες διαδικασίες και τις αντίστοιχες αποφάσεις, φαίνεται να αποτελεί σημαντικό βήμα για την πραγματική καθιέρωση της ιδιωτικής πρωτοβουλίας ως παράγοντα εφαρμογής της πολιτικής του ανταγωνισμού.

Βρυξέλλες, 26 Οκτωβρίου 2006

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽²¹⁾ Οδηγία 98/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 1998, περί των αγωγών παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών (ΕΕ αριθ. L 166 της 11.6.1998, σελ. 51). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ στην ΕΕ αριθ. C 30 της 30.1.1997, σελ. 112.

⁽²²⁾ Βλέπε την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με τους νομιμοποιούμενους φορείς που μπορούν να εγείρουν αγωγή παραλείψεως στον τομέα της προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών, σύμφωνα με το άρθρο 2 της οδηγίας 98/27/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, στην οποία περιλαμβάνεται κατάλογος 276 φορέων (ΕΕ αριθ. C 39 της 16.2.2006, σελ. 2).

⁽²³⁾ «[...] ως συλλογικά νοούνται τα συμφέροντα που δεν περιλαμβάνουν την απλή σφύρευση των συμφερόντων των ατόμων που εθίγησαν από συγκεκριμένη παράβαση· ότι τα ανωτέρω δεν θίγουν την άσκηση επιμέρους αγωγών από άτομα που έχουν θιγεί από συγκεκριμένη παράβαση» βλ. αιτιολογική σκέψη 2 της οδηγίας.